Eduskunta
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Hallintovaliokunnan lausuntopyyntö 24.11.2022 (HE 149/2022)

HAK; Hätäkeskuslaitoksen lausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle laiksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista.

Lain muuttamisen tarve

HE:n mukaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain säännökset henkilötietojen käsittelystä muutettaisiin vastaamaan EU:n tietosuojalainsäädännön vaatimuksia. Esityksessä säädettäisiin henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuusvaatimuksesta ja henkilötietojen rekisterinpitäjistä. Lakiin lisättäisiin säännökset viranomaisten tiedonsaantioikeuksista, tietojen luovutuksesta ja tietojen toisiokäytöstä. Hätäkeskuslaitoksen nykyiset lisätehtävät siirrettäisiin asetuksen tasolle.

Hätäkeskuslaitos pitää esitettyjä muutoksia välttämättöminä. Hätäkeskustoimintaan osallistuville viranomaisille on tärkeää, että ylikansallisten säädösten sisältö huomioidaan selkeästi kansallisissa säännöksissä.

Lakiuudistuksen sisältö

Lakiin esitetyt muutokset täyttävät asetetut tavoitteet. Uudistetuilta osiltaan lain muotoilu poikkeaa voimassa olevasta laista, joten voimaantulon jälkeen tulkinnat saattavat vaihdella eri viranomaisten välillä. Tämä vaatii viranomaisten välillä avointa ja intensiivistä yhteistyötä, jotta näkemykset saadaan valtakunnallisesti yhdenmukaistettua. Tässä työssä lakia valmistelleen sisäministeriön panostus on tärkeää.

Uudistuksen myötä hätäkeskustietojärjestelmälle tulee lähes 50 rekisterinpitäjää. Useimmat näistä ovat alueellisia toimijoita. Hätäkeskuslaitos toimii yhtenä rekisterinpitäjänä ja sen lisäksi henkilötietojen käsittelijänä muiden rekisterinpitäjien lukuun. Rekisterinpitäjät antavat Hätäkeskuslaitokselle ohjeet järjestelmässä olevien henkilötietojen käsittelystä.

Hätäkeskustietojärjestelmän henkilötiedot, jotka ovat usein arkaluontoisia, koskevat hätäilmoitusten tekijöitä sekä avuntarvitsijoita eli Suomen alueella olevia henkilöitä. Henkilöiden perusoikeuksien tasapuolinen turvaaminen eri osissa maata edellyttää yhdenmukaista valtakunnallista ohjeistusta. Tältä osin Hätäkeskuslaitos näkee tarpeellisena, että vähintään lain perusteluissa

tuotaisiin esiin viranomaisten velvollisuus aktiiviseen toimintaan tämän varmistamiseksi.

Uudistus ei muuta hätäkeskuspäivystäjän mahdollisuutta oman tilannetietoisuutensa ylläpitämiseen virkatehtävän yhteydessä. Jos hätäkeskustietojärjestelmässä avoinna oleva tehtävätieto liittyy tai voi liittyä omaan virkatehtävään, päivystäjä voi tarkastella näitä tietoja. Tämä mahdollisuus on välttämätöntä hätäilmoitusten käsittelyn laadukkuuden varmistamiseksi. Hätäkeskuslaitos kannattaa ehdotusta sääntelyn säilymisestä tältä osin nykyisellään.

Hätäkeskuslaitoksen operatiivisen toiminnan kehittäminen ja koulutuksen suuntaaminen edellyttää tietoa hätäilmoitusten käsittelyn määrästä ja laadusta. Nämä tiedot tulee saada hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjiltä, joita uudistuksen jälkeen on Hätäkeskuslaitoksen lisäksi lähes 50. Mikäli nämä välttämättömät tiedot tulee joka kerta pyytää erikseen kaikilta rekisterinpitäjiltä, aiheutuu siitä runsaasti hallinnollista taakkaa. Resurssin käyttö tähän tarkoitukseen vähentää voimavaroja hätäkeskuspäivystäjien koulutuksesta ja laadunvalvonnasta. Uudistettavassa laissa tulisikin ottaa tarkemmin kantaa Hätäkeskuslaitoksen tapaan saada näitä tietoja, jotta resurssien käyttö on tehokasta ja tarkoituksenmukaista.

Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset ovat toimintansa tehostamiseksi perustaneet johto- ja tilannekeskuksia. Näiden keskusten oikeus tietojen käsittelyyn on koettu juridisesti tulkinnanvaraiseksi. Hätäkeskuslaitos näkee tarpeellisena, että kysymykseen otetaan kantaa lakia uudistettaessa.

Uudistusten toimeenpano

Lain uudistamisen toimeenpano vaatii Hätäkeskuslaitokselta niin henkilö- kuin talousresurssien käyttöä. Uudistus edellyttää hätäkeskustietojärjestelmä ERICAan muutoksia rekisterinpidon ja tietojen käsittelyn muutoksiin liittyen. Kustannukset koostuvat investoinnista muutoksiin sekä näistä johtuvien ylläpitokustannusten noususta. Näiden kustannusten suuruusluokka selviää, kun palveluntarjoajalta saadaan kustannusarvio. Nämä kustannukset tulee kattaa täysimääräisesti uudistuksen yhteydessä, jotta Hätäkeskuslaitos ei joudu tekemään säästötoimenpiteitä, jotka voivat heikentää viraston palveluita hädässä oleville ja heitä auttaville viranomaisille.

Uudistuksessa esitetään kaksiportaista voimaantuloa, jossa jälkimmäinen tapahtuisi vuoden 2024 alusta. Jälkimmäisen osan toimeenpano edellyttää tietoteknisiä muutoksia, joiden toteuttamiseen liittyy nykyisen hätäkeskustietojärjestelmän muuttaminen. Tämä edellyttää huolellista suunnittelua, laadukasta muutostyötä sekä runsaasti testaamista, joten muutokset eivät ole nopealla aikataululla toteutettavissa. Hätäkeskuslaitos esittääkin, että jälkimmäinen osa tulisi voimaan vuoden kuluttua ensimmäisen osan voimaantulosta eikä sitä sidottaisi vuoden 2024 alkuun.

Hätäkeskuslaitoksen johtaja Taito Vainio

Johtaja, hallinto-osasto Kari Pastuhov

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Hätäkeskuslaitos 29.11.2022 klo 13:20. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jakelu Eduskunta, hallintovaliokunta

Tiedoksi